

Kisangani vzw

Boyoma

Driemaandelijks Nieuwsblad van
Kisangani vzw

België-Belgique
P.B.-P.P.
3720 Kortesseem
BC1813

januari-februari-maart 2009

Afgiftkantoor: 3720 Kortesseem

P209455

Kisangani vzw, Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

<http://www.kisangani.be/>

nr 27

COLOFON

Boyoma
Driemaandelijks
nr 27 - jaargang 8 - 2009
jan.-febr.-maart 2009
v.u. Hugo Gevaerts
Bronstraat 31,
3722 Kortesseem

Kisangani vzw

Rurale Ontwikkeling in D.R.Kongo

Zetel en Kantoor:

Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

tel. 011 37 65 80

e-mail info@kisangani.be

bank 235-0352426-37

IBAN BE 35 2350 3524 2637

BIC code GE BA BE BB

Web: <http://www.kisangani.be/>

Redactieraad: Roger Huisman, Magda Nollet-Vermander, Rina Robben, Manja Scheuermann.

Foto's: Wouter Gevaerts, Jean Louis Juakaly, Papy Mongindo, Consolate Kaswera

Boyoma wordt digitaal gedrukt bij DigiKing bvba, Hasselt
www.digiking.be

Dit kwartaalblad wordt verzonden aan geïnteresseerden. Indien u dit blad niet meer wenst te ontvangen, gelieve het ons dan te laten weten.

Wie BOYOMA elektronisch wenst te ontvangen, kan dit melden aan:
info@kisangani.be

Vermeld of u ook de gedrukte versie wenst.

Contact Provincie Antwerpen

Alain Vandelannoote
Caronstraat 102, 2660 Hoboken
tel. 03 830 51 41
e-mail antwerpen@kisangani.be

Contact Brabant

Wouter en Rina Gevaerts-Robben
Bloemstraat 47, 3211 Binkom
tel. 016 63 25 58
e-mail brabant@kisangani.be

Contact Limburg

Hugo en Manja Gevaerts
Bronstraat 31, 3722 Kortesseem
tel. 011 37 65 80
e-mail limburg@kisangani.be

Contact Oost-Vlaanderen

Rik en Lut De Raedt-Van Laeken
Ten Ede 82, 9620 Erwetegem
tel. 09 360 82 47
e-mail oost-vlaanderen@kisangani.be

Contact West-Vlaanderen

Magda Nollet-Vermander
Beversesteenweg 495, 8800 Roeselare
tel. 051 25 19 01
e-mail west-vlaanderen@kisangani.be

Contacten: Kisangani

Dieudonné Upoki
e-mail ddupoki2@yahoo.fr

Pionus Katuala

e-mail pionuskatuala@gmail.com

Contact: Kinshasa

René Ngongo
e-mail renengongo2002@yahoo.fr

Masako: het leven van een dorpeling...

Eén van onze werkers is overleden. Wie, hoe was die man?

Jean, Bukuyumba Amundala, in Masako werd hij "Vie privée" genoemd, was getrouwd met "Maman Jean", zijn enige vrouw. Ze hadden maar 2 kinderen, één is al lang geleden gestorven.

Bukuyumba Amundala, leefde in Masako een eenvoudig leven.

Masako is de plaatsbenaming voor alle dorpjes rond het Bosreservaat Masako waaronder Batiabongena, op 14 km van Kisangani. Onze Jean is geboren in Batiabongena in 1958. Zoals vele Bakumu was hij klein van gestalte. Hij deed de lagere school en was nadien landbouwer, wat eigenlijk wil zeggen dat hij het bos kapte om een maniokveld te

maken. Er staan ook wat bananenbomen rond zijn hut en er pikken wat kippen en eenden op zijn lapje grond. Het is een moeilijk leven zonder toekomstperspectief. Dank zij Masako had hij een klein inkomen: hij was bewaker bij het Station voor Bosecologie van de Faculté des Sciences van Kisangani. Wat hij dagelijks

at hadden hij en zijn vrouw geogst of geplukt. Hij had zijn klein salaris als bewaker en misschien verkocht hij van tijd tot tijd een beetje hout; zo kon hij soms wat geld besteden aan een lapje paanstof of aan het schoolgeld. 's Avonds kon hij mee babbelen rond het vuur met een beker *Lomaimai* (palmwijn) of *Lokoto* (slecht gedistilleerde plaatselijke alcohol).

Dat is het leven van de dorpeligen in de regio Kisangani.

Jean Louis Juakaly
Manja Scheuermann

Terug naar Kongo

Juli 2008. Vol spanning sta ik op de luchthaven van Zaventem. Meer dan 20 jaar na mijn laatste bezoek aan Kongo, toen nog Zaïre, keer ik terug. Gelukkig ben ik in goed gezelschap. Het gezelschap bestaat uit de familie Gevaerts die heel wat Kongo-ervaring heeft en Greet Boets die sinds enkele jaren gebeten is door het Kongo-virus. Met 5 volle bagagewagentjes rollen we naar de incheckdesk.

Landen op Ndjili, de tijd lijkt er te hebben stilgestaan. Heel wat geduld later, of moeten we ons nog aanpassen aan *l'heure africaine*, zijn we door alle controles en hebben we al onze bagage verzameld. Buiten de luchthaven wacht René ons op. René, een

oud-student van Hugo, werkt voor Greenpeace in Kinshasa. Hij heeft voor ons vervoer en een hotel geregeld. Hoewel het ondertussen al heel laat is, staat hij erop ons mee naar zijn huis te nemen. Daar worden we verwelkomd met een uitgebreid buffet.

Kinshasa is de laatste 20 jaar enorm gegroeid. De stad reikt bijna tot aan de luchthaven. Het autoverkeer is sterk toegenomen. De gevolgen van deze groei merken we de volgende morgen als we voor dag en dauw terug naar de luchthaven rijden. De lucht hangt vol stof.

We nemen het vliegtuig naar

Goma. Hugo, die opgroeide aan het Kivu-meer, wil ons graag een stukje van zijn jeugd laten beleven. In Goma wachten Hortense en Cléon, vrienden van Hugo en Manja, ons op. Vriendschap is een rode draad in dit verhaal. Kongo is geen land waar je zo maar als toerist heen trekt. Zonder de nodige contacten is het heel moeilijk dit land te verkennen.

Vanuit Goma verkennen we een klein stukje van de Kivu-streek.

Sommigen van ons veroveren de Nyaragongo. Maar ook voor wie de top niet haalde, was het de moeite waard.

We steken met de boot het Kivu-meer over naar Bukavu waar we een bezoek brengen aan de gorilla's in het Kahuzi-Biega park.

Met de auto keren we terug naar Goma. Een tocht van zo'n 200

kilometer waar je toch snel een dag mee zoet bent. We rijden door de bergen en langs het Kivu-meer. We zien de gevolgen van de oorlog: vluchtelingenkampen, VN-aanwezigheid en

veel wegcontroles.

Maar het wordt stilaan tijd om richting Kisangani te trekken. In '84 en '86 bracht ik daar kerst en nieuwjaar door bij Manja en Hugo. Zou er veel veranderd zijn?

Op de luchthaven van Kisangani staat een hele delegatie ons op te

wachten. Tot nu toe waren het voor mij alleen maar namen, verantwoordelijken voor projecten, nu verschijnt er ook een gezicht bij. Ook nu worden ons alle praktische beslommeringen uit handen genomen. Terwijl wij rustig een glaasje drinken in de bar, is Danadu druk in de weer om alles in orde te brengen.

Het eerste wat mij opvalt tijdens de tocht van de luchthaven naar de stad zijn de visvijvers. Het is duidelijk dat het project van de universiteit navolging gevonden heeft bij de bevolking.

Na het stoffige Goma is Kisangani een verademing. Hoewel je nog goed de gevolgen van de verschillende oorlogen die hier gewoed hebben, kan zien.

De dag na onze aankomst is een 'rustige' dag. We bezoeken de

proefvelden op de terreinen van de faculteit. De konijnen en varkenskwekerijen, de bananenverzameling en nog veel meer.

De volgende dagen zijn we druk in de weer met het bezoeken van de diverse proefprojecten: de visvijvers van Ngene-Ngene, de bananenplantages, de rijstvelden van Djubu-Djubu, de palmtotenplantages, ...

We bezoeken ook twee scholen. Het bijzondere van deze scholen is onder meer dat er proeftuinen bij horen waar de kinderen, hun ouders en dorpsgenoten kunnen leren hoe ze op een duurzame manier aan landbouw kunnen doen. Hoe ze door gebruik te maken van compost veel langer op dezelfde gronden groenten en fruit kunnen kweken.

We maken ook wat tijd om 'de

toerist' uit te hangen. We bezoe-

ken de markt, wandelen naar de waterval van de Amunyala, brengen een dagje lui door aan een visvijver, maken een tochtje op de stroom.

Voor we het weten zit onze vakantie erop en moeten we afscheid nemen. We keren terug naar huis met de zekerheid dat de inspanningen in Kisangani resultaat opleveren. Maar ook met de wetenschap dat er nog heel veel werk is vb de aanpak van het ero-

sieprobleem. Als je door de wijk Kabondo rijdt, dan zie je bomen staan waarvan het wortelstel zo'n halve meter boven de grond zit (en dan heb ik het niet over de typische bomen met plaatwortels maar over gewone bomen). Dit wil zeggen dat heel wat goede grond door de jaren heen wegspoeelde omdat de huizen geen

waterafvoersysteem voor hun dak hebben, omdat er geen waterafvoergreppels langs de wegen zijn.

Rina Robben

Versterking van de capaciteiten in Batiamaduka

Zodra we alle bestaansmiddelen in Batiamaduka in kaart hebben gebracht, gaan we luisteren naar de betrokkenen. We hebben heel het plan met hen besproken en hebben samen naar oplossingen gezocht.

Onze opdracht is na dit overleg met de bevolking, de betrokkenheid van de mensen te vergroten om hun inkomsten te verbeteren en zo de armoede tegen te gaan.

Daarom zetten we een degelijk kader van uitwisseling en vorming in landbouw en veeteelt op. De groentetuin en de varkensstal van de school dienen als voorbeeld om te bewijzen dat men inderdaad verschillende jaren na mekaar op dezelfde plaats kan

oogsten, op voorwaarde dat men regelmatig aan bemesting doet, zoals groenbemesting en het toepassen van nieuwe technieken als telen tussen peulgewassen, wisselbouw, composteren enz.

We stellen vast dat de capaciteiten van de boeren in het algemeen erg laag liggen.

Op alle niveaus van de gemeenschap is er nood aan versterking.

Die opleiding moeten we stilaan opbouwen, zo kunnen we doeltreffender werken en de nodige hulpbronnen optimaliseren. Zo kunnen we ook werken zonder tijd en middelen te verkwisten.

Zelfs als alle voorziene technieken niet nieuw zijn, zullen ze zeker verbeterd en aangepast worden door hen zelf. Het rendement zal toenemen en de familiekas zal beter gespijst worden.

In eerste instantie voorzien we

een vormingspakket gedurende 3 dagen met 45 mensen, die omkaderd en begeleid worden voor de varkens- of konijnenkweek, de groenteteelt of de akkerbosbouw en tenslotte voor de vis- en rijstteelt.

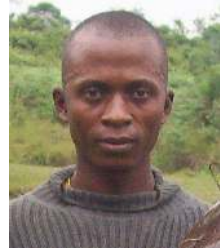

De ploeg van Batiamaduka

Ledigen van een visvijver in Ngene Ngene

Bij het leegmaken van een visvijver loopt het hele dorp uit. Zeker als dit slaat op het leegmaken van een grote vijver, die in feite 2 vijvers omvat, samen 1 ha groot.

Ngene Ngene, het terrein van de visvijvers van het project, ligt op 22 km van de stad, op een zijweg van de oude weg naar Buta, nabij 'Km 16'.

Tijdens de koloniale periode produceerde men hier pootvis voor heel de provincie. Ngene Ngene was toen als een secundair centrum voor pootvis geklasseerd.

Vandaag kweken we er 10 vissoorten.

Naast deze soorten, komen er ook wilde soorten voor in de vijvers, onder meer de beruchte

Hemichromis elongatus (Cichlidae), een carnivoor die veel kwaad veroorzaakt omdat hij veel pootvis opeet. Hierdoor daalt de productie.

We proberen ook andere vissen te kweken, zoals *Channa obscurus* (Channidae) (plaatselijke naam: Mongusu) en enkele

Mormyridae (b.v. *Mormyrops deliciosus*, plaatselijke naam: Mupoto).

Om het leegmaken goed te laten verlopen, beginnen we drie dagen voordien met de voorbereidingen om het niveau van het water te laten dalen. Dit gebeurt heel geleidelijk, zonder opstoten.

Anders dreigt de dijk te begeven, met verlies van alle vissen.

Ondertussen maakt de aangeduide ploeg zich klaar. Ze bestaat uit ongeveer 30 personen de verantwoordelijken voor de vijvers, de docenten van de faculteit, de verschillende verantwoordelijken van het project, de studenten van het departement Hydrobiologie, die altijd opgevorderd worden voor dergelijke onderneming, en alle werknemers van het station Ngene Ngene, zowel die van de vijvers als die van de velden.

We inventariseren het materiaal. We moeten het werpnet klaarmaken, de schepnetten (minstens

10), de emmers voor het transport van de vissen, de reinigingsbak, het zeil waarop de vissen uitgespreid worden, de ijsblokken om de vissen koel te houden gedurende de dag – het is immers warm in Kisangani op de eve naar, ongeveer 30°C in de schaduw.

Op dag J, overnacht de ploeg in Ngene Ngene om indien nodig het wateraflaten te versnellen, en om elk verlies van vissen te voorkomen.

Het is 6 uur 's morgens, bij het krieken van de dageraad, en het water is op zijn laagste peil. De vissoogsters dalen in de vijvers en beginnen te scheppen. De assistenten van de faculteit die tot de ploeg behoren, de studenten en

de verantwoordelijken van het LUC-project bewaken het geheel, want bij de minste onachtzaamheid zijn de kinderen klaar om zichzelf te bedienen.

Ja, zichzelf bedienen, want de andere bewoners van het dorp, mannen, vrouwen, jong en oud, ze zijn er allemaal en houden het verloop van de visvangst in 't oog en ze wachten geduldig op "het moment".

Vraag is of dat moment er al dan niet zal komen. De dorpelingen hebben op deze dag alle activiteiten op het veld stilgelegd, in de hoop op een snelle buit. Maar dat is niet altijd het geval. Dit zal afhangen van hun snelheid, hun bekwaamheid, maar vooral van het geluk van elk, sommige dorpelingen zijn soms beter bediend dan

het werkvolk of de leden van het project LUC.

Maar terug naar de vijvers. Vanaf 6 uur is het werkvolk zonder ophouden aan het oogsten. De ploeg die met het sleepnet werkt, levert het meeste werk. Dit sleepnet (*Etchakelese* in de Lokeletaal) hebben we besteld op aanraden van Bofilelo, onze technicus bij de vijvers. Het is een medewerker van de faculteit, waar hij in de bibliotheek werkt. Hij is een Lokele, dus een visser. De Lokele bewonen de oevers van de stroom en zijn vissers. Ondanks zijn werk op de faculteit,

leeft Bofilelo van de visvangst, 's nachts op de Tshopo.

Het is tien uur, de visoogst gaat door. Om twaalf uur, ondanks de stekende zon, zijn onze werkers nog heel actief, elk met zijn gerief : het sleepnet, de werpnetten, de schepnetten, de emmers... alles is bezig op het terrein. De vissen worden regelmatig in de emmers gekieperd ofwel in een lege prauw gestort of op het zeil om afgespoeld te worden. Vervolgens worden ze in een stockerbak gelegd vooraleer ze gewogen worden.

Het wegen en de verpakking zijn al bezig. De vissen komen in een plastic zakje van één of van twee kilo. Pakken van 5 kilo zijn zeldzaam, zodat we zoveel mogelijk mensen kunnen bedienen.

We schrijven de aanwezige kopers zoveel mogelijk in en bedienen ze. De prijs is 'academisch', 1100 FC per kilo, een tegenwaarde van 2 dollar.

Op het einde van de operatie krijgt de betrokken ploeg een tiende van de opbrengst, onder meer alle *Hemichromis*. De niet

verkochte vissen gaan naar de faculteit, om aan de bestellingen van de studenten, werknemers en professoren te voldoen.

Wanneer de verantwoordelijken zien dat de opbrengst vermindert, wanneer het sleepnet vijf

maal teruggetrokken wordt zonder veel vissen, dan zit het werk erop.

Op "dat moment" mogen de dorpelingen in de vijver springen om zichzelf te bedienen. Dit gebeurt gewoonlijk rond vier uur in de namiddag. Meestal doen de mensen van het station niet mee, ze zouden wel willen, maar zijn te moe.

Ondanks alle inspanningen van onze werknemers, kunnen sommige dorpelingen nog een grote vis bemachtigen. Dat gebeurt wel meer, en het bevestigt de theorie van professor Ulyel, die zegt dat

een vis in het water niet van u is. De meeste dorpelingen vangen kleine visjes, maar dikwijls wel in grote hoeveelheden.

's Avonds tegen 18 uur (als het donker wordt) maken we de rekening. We berekenen het totaalgewicht van de zakjes, de verkochte en de niet-verkochte, en keren dan terug naar Kisangani, terwijl de dorpelingen gelukkig en zelfs heel gelukkig zijn. Sommigen zijn al hun visjes aan het roosteren, in de hut van de bewaakers.

Anderen nemen hun vissen mee naar huis om ze 's anderendaags klaar te maken. Ze zullen worden opgegeten met een goede *lituma* (bananenpasta), dat is hier de traditie.

Ondanks het kleine aantal vissen die door de bewoners wordt mee-

genomen, na een zware dag wachten, schijnen ze heel blij te zijn. Hun blijdschap is zelfs groter dan die van ons.

Enkelen onder hen graven zelfs hun eigen vijvers, wat een aanmoediging is voor ons.

Zo zit het met de visteelt in Nge-ne Ngene.

Jean Louis JUAKALY
Papy MONGINDO
Joseph ULYEL

Gekweekte Vissoorten in Ngene Ngene

15

Geslacht	Soort	Inheemse Naam	Opmerkingen
Tilapia	T. nilotica	Makoke	Lekkere vis, maar plant zich te snel voort, gevolgd door nanisme.
	T. zillii	Makoke	Lekkere vis, maar plant zich te snel voort, gevolgd door nanisme.
	T. rendalli	Makoke	Lekkere vis, maar plant zich te snel voort, gevolgd door nanisme.
Clarias	C. gariepinus	Ngonda	De grootste Clarias, komt uit de stroom, goede kwaliteit, vooral voor de <i>Liboke</i>
	C. camerunensis	Ngonda	Plaatselijke soort, klein
	C. buthyogon	Ngonda	Plaatselijke soort, klein
	C. gabonensis	Ngonda	Plaatselijke soort, klein
Auchenoglanis	A. occidentalis	Foka	Vis zonder schubben, tamelijk groot, en van zeer goede kwaliteit
Bagrus	B. ubangensis	Foka	Vis zonder schubben, tamelijk groot, en van zeer goede kwaliteit
Citharinus	C. gibbosus	Enveloppe	"Poisson enveloppe" genoemd, omdat hij zo plat is, lekkere vis maar veel graten.

Boekennieuws: De teloorgang van een modelkolonie. Belgisch-Congo 1958-1960.

Tijdens de Wereldtentoonstelling van Brussel in 1958 was het Congo-paviljoen de trots van België. En ook in november van datzelfde jaar deed de metropool nog euforisch tijdens de plechtigheden voor de vijftigste verjaardag van de annexatie van Congo. Maar toen al waren de eerste onweerswolken merkbaar boven België's overzees gebied: het nooit geziene verhaal van het grimmige onthaal van August Buisseret, minister van Koloniën, te Elisabethstad op 23 februari 1958 door boze kolonialen, was een eerste ernstige waarschuwing. De politieke radicalisering van Joseph Kasavubu en de Abako kondigde eveneens moeilijke tijden aan. Dit boek van Zana Etambala probeert enig inzicht te verschaffen in

de achteruitgang van de koloniale situatie in Belgisch-Congo vanaf 1958 tot kort na de onafhankelijkheid in juli 1960. De studie is gebaseerd op nieuw bronnenmateriaal. Ten eerste maakt Etambala gebruik van privé-briefwisseling tussen minister van Staat Joseph Pholien en twee topkolonialen, Roger Sergoyne, substituut van de Procureur des Konings te Leopoldstad. Die laatste deed het onderzoek in de zaak-Kasavubu na de opstand van 4 januari 1959 in Leopoldstad. Ook leerde de briefwisseling tussen de Jezuïetenpater Jozef Van Wing en Territoriaal agent André Ryckmans tal van feiten

beter te begrijpen.

Ten tweede werpt Etambala een nieuw licht op diverse gebeurtenissen, zoals de rellen van januari 1959 en het bloedig conflict in de

Kasaï-provincie tussen de Lulua en de Baluba (twee etnische groepen), dankzij onuitgegeven missionaire bronnen. En ten derde hielp grondig onderzoek van kranten, zowel Belgische als koloniale, verklaringen te vinden voor diverse gebeurtenissen.

Zana Aziza Etambala, Mathieu is Senior Researcher aan de Faculteit Sociale Wetenschappen van de KU Leuven. Hij doet historisch onderzoek naar zowel de politieke als de socio-economische en religieuze ontwikkelingen in Sub-Sahara Afrika. Hij heeft vooral aandacht naar de interne dynamiek in de Afrikaanse maatschappijen. Aan de Faculteit Sociale Wetenschappen doceert hij het vak 'Kolonisering van Afrika'. Daarin wordt de kolonisering van Zwart Afrika behandeld vanaf 1500 tot 1960.

Zana Aziza Etambala:
De teloorgang van een modelkolonie. Belgisch-Congo 1958-1960.
Acco Uitgeverij, 2008, Leuven
<http://www.acco-site.be/>
ISBN 9789033467585
Prijs: € 32,50

FISCAAL ATTEST

U krijgt een fiscaal attest
voor
GIFTEN VANAF
€ 30,00.

U kunt uw gift ook doen
via b.v. een maandelijksse permanente opdracht.

Voor giften gedaan in 2009 ontvangt u een fiscaal attest in de loop van februari 2010.

U kunt daarvoor storten op de rekening van

Kisangani vzw
Bronstraat 31, 3722 Kortesseem
rekening nr. 235-0352426-37
IBAN BE 35 2350 3524 2637
BIC code GE BA BE BB

ONS AANBOD

Voor geïnteresseerden kunnen wij altijd een interessante avond of namiddag verzorgen met voordracht en beelden over Kongo. Er zijn vele onderwerpen mogelijk: geschiedenis, politiek, flora en fauna en natuurlijk ontwikkelingshulp met onze projecten in Kisangani. We kunnen dit doen in het hele land.

Inlichtingen: info@kisangani.be
tel. 011 37 65 80

Voor hen die er meer over willen weten!

U leest regelmatig onze Boyoma, u wil misschien het nieuws uit Kongo beter kunnen volgen?

Er zijn verschillende interessante websites:

Congoforum

<http://www.congoforum.be/ndl/>

monuc

Monuc: de Uno in de D.R.Kongo

http://www.monuc.org/RSS/monuc_rss_Fr.xml

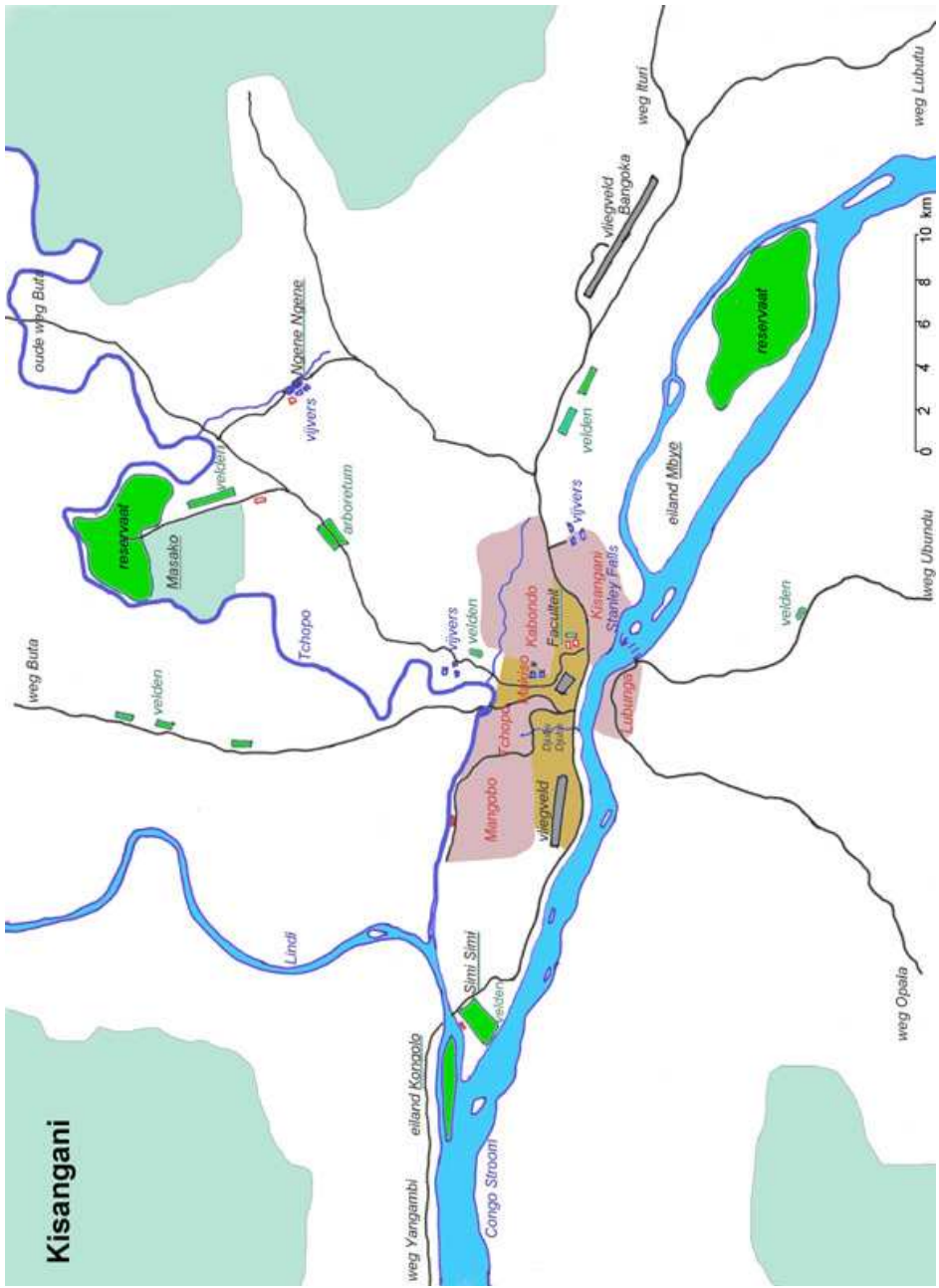
Radio Okapi

<http://www.radiookapi.net/>

Syfia Grands Lacs

<http://www.syfia-grands-lacs.info/>

onze projecten in Kisangani krijgen steun van

VELE SCHENKERS

Rotary Club
BILZEN-
ALDEN BIESEN

P. GODFROID

LEYSEN HUMANITAS

R.C. Asse
R.C. Borgloon
R.C. Genk-Staelen
R.C. Genk
R.C. Lanaken-Maasland
R.C. Maaseik
R.C. Maasland-Lanklaar
R.C. Siegen Schloss

LOTUS BAKERIES nv

Lions Club Hasselt